

لوڪ مسخريون، ڪهاڻين، گيتن، مهاورن ۽ ٻيا ڪن جو ڪتاب

وڌائي فقير جا ٿوڻڪا ۽ ٿوڻڪ

UNIVERSAL TRUTHS (UPHAEISMS) OF VATAYO

پڇ چريا جي مست ٿا اچي

وڌايو فقير

ڪوڙا ۽ ٿوڻڪا

مداوي ۽ سڪيانا لک

وڌايو فقير هڪ زمينداري مهفل ۾ ويٺل

پنهنجا لفظ ٿوڻڪا ۽ هاسي ڪري رهيو آهي

قيمت هر هڪ پاڻو

ان ٻاڳن ۾

۲-۵۰ روپيا

ايڪو

پاڻو ۱

پروفيسر هر 'جالي' جي - ايم - ڪي

نوٽ - هيءُ ڪتاب ڪاٻي کان ساڄي (اڀر) پاڙهو

جو چوڻ ڪرڻ ۽ مست فقيرن جو - دن آکاڻيون آهن

لوڪ مسخريين، ڪهاڻين، گيتن، مهاوون ۽ ٻيا ڪن جو ڪتاب

وڌاڻي فقير جا ٽوٽڪا ۽ ٽوڪ

UNIVERSAL TRUTHS (UPHAEISMS) OF VATAYO

پڇ چريا جي مست ٿا اچي

وڌاڻو فقير

مدائي ۽ سڪيانا لک

وڌاڻو فقير هڪ زمينداري مهفل ۾ ويٺل

پنهجا لفظ، ٽوٽڪا ۽ هاسي ڪري رهيو آهي

قيمت هر هڪ پاڻو

ان پاڻ ۾

۵۰-۲ روپيا

ايڪو

پاڻو ۱

! پروفيسر هم 'جائي' جي - ايم - ڪي

نوٽ - هيءُ ڪتاب ڪاپي کان ساڄي (ايترو) اڙهو

جو چوڻ ڪرڻ ۾ مست فقيرن جو - دن آکاڻيون آهن.

ڪتاب : وٽائي فقير جا ٽوڙڪا ۽ ٽهڪ
ليکڪ : هر جائي جي - ايم - گي
اندريس : اي ۱۱۱/۱۹ آلهاسنگر ۵

O

O

م. قيمت : ٻنهي ۲-۵۰ روپيا

O

O

سال : ۷۶-۱۹۷۵

O

O

چوٽيهنڌڙ : هر جائي گدومل ڪڙم
اندريس : بلاڪ ۱۹ اي، گهر نمبر ۱۱۱، ايتاچي چوليٽر
ڪاليج ۽ هاءِ سڪول پوربان آلهاسنگر ۵

O

O

چوٽيهنڌڙ : پيمرومل شهو ڪرام ساءتاڻي
اويس : مهيش پوٽوي
اندريس : ۱۰۰- اي، مين بازار، آلهاسنگر ۳

O

O

هر جائيءَ جا ٻيا ڇپيل ڪتاب
آکاڻيون : اڀ، زر ۽ زور، ڳٽ، ڪڍي آڱر، ڪانر
ڪهاڻيون : ديش وديش جون ڪهاڻيون
شعر : ڳال، رڪارڊ ٿيل اواب ڪاست ڪيل شعر
ٺاڻڪ : ميراث پاڇا ۽ اوالاء (ردياڻي ٻڌاڻا)
افسانا : چوان ڪهڙا چت مٿن ڪهڙا معاملو

وڌائي فقير جا ٽوڙڪا ۽ ٽوڪ

هر جاڻي گدو مل

سڌو همدو پبلڪيشن، آلهاس نگر-۵

مهاڳ

سنڌي ٻوليءَ ۾ حاضر چوڻي ۽ ساڳئي وقت مطلب ۽ معنوي سان ٻوٽو چوڻي گهڻي يا مسخرواڻ وارو اهڙو سڌو اصلوڪو (Original) ڪتاب جڏهنڪي نڃ يا لپٽ سنڌي ساهتيءَ سڏجي، موجود ڪونهي. ان حال کي پورڻ لاءِ بندي (مان) هيءُ ڪتاب ڪڍي رهيو آهيان جو اصلوڪي سنڌي ولائي فقير جي زماني واري سرانگي سنڌيءَ ٻوليءَ ۾ شايع ڪجي ٿو.

هنن ٽوڙڪن جي پڙهڻ سان نوهان جي آڏو اها ڳالهه به واضع ٿي ويندي ته ”ٻچ چريا جي مسٽ لا آچني“ وارو ٻهاڪو ۽ لوڪ چوڻي ولائي فقير جي خصلتن مان ٺهيو آهي. ساڳئي وقت هن جا ٽوڙڪا ۽ نصيحت آموز آکاڻين ۾ ڪهترائي ٻهاڪا ۽ لوڪ چوڻن ۾ موجود آهن. جيئن پڙهندڙ ڪهاڻين جي ڏال ياداشت ۾ ڏسي سگهو ٿا.

انهن چوڻين مان ثابت آهي ته ولانو فقير چريو ڪونه هو پر مسٽ درووش هو جيئن مون پنهنجي ڪتاب ”روھڙيءَ جا رهبر“ ۾ ڏيکاريو آهي پر ولانو بندي جو سڳو سؤت هر ان ڪوي مان ثابتيءَ سان چئي سگهان ٿو ته هو مسٽ فقير هو ۽ ولائي جو سندس ئي چورڻ آهي ته ”ٻچ چريا جي مسٽ لا آچني“.

هر هر ڇاڻي ڇاڻي ڇاڻي

ٽوٽڪن جي ياداشت

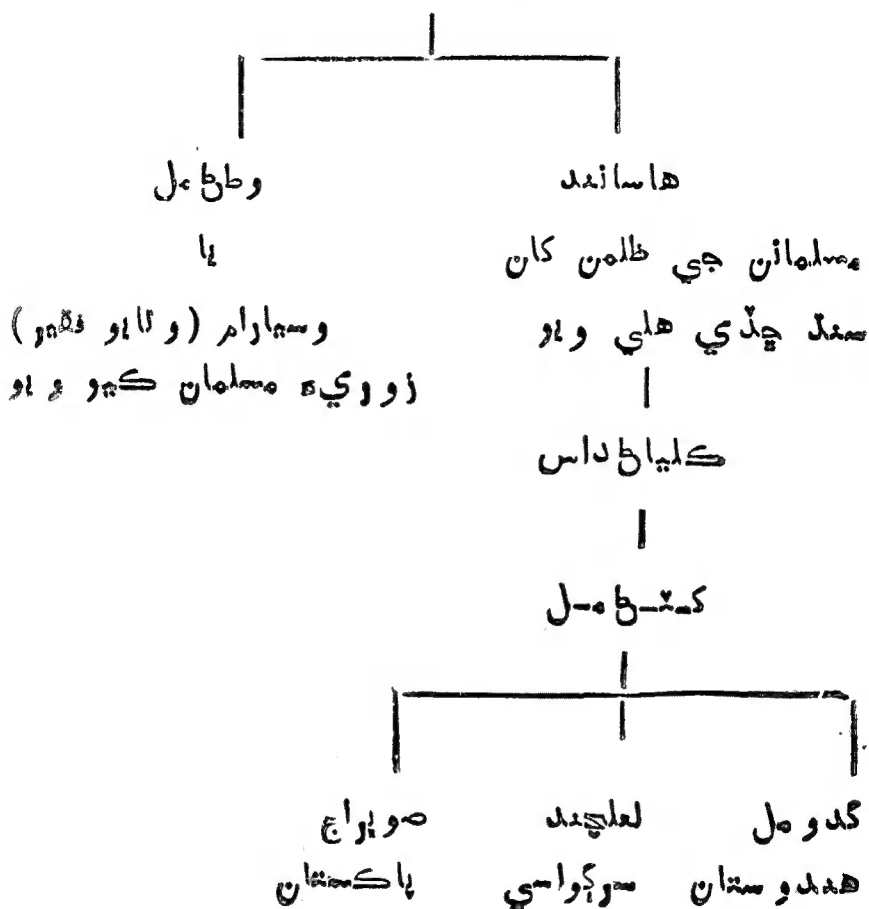
- ۱- سائين لهندجو مان وڌارن کان به گهٽ آهي
- ۲- خدا سميتو پر گذرو مهانگو
- ۳- سائين ڏيئي ٿو پر ڪنگهائي ڪنگهائي
- ۴- ميون سهسارو پر ڏيئون نه سهسارو
- ۵- خدا جو ٻيٽ
- ۶- ڪڇڙن کي ٻيڪ
- ۷- صحيفي لپٽ ڪين ڪيڻهه پر ان موڪليڻ
- ۸- وڻائي وارو آڳ جهليو آئي
- ۹- چريا ڪريا اسين آهيون پر سڃاڻڻ سڃاڻي کي
- ۱۰- سڃاڻي جي لعمس
- ۱۱- پل منهنجو گهر پندگ ٿئي
- ۱۲- ٿرڳ سرڳ سڀ هٿ آهي
- ۱۳- سائين سڻي پر سهجي ڪرڻ
- ۱۴- سڃي دل سان نماز پڙهڻ
- ۱۵- بهتا وڻائي لائين به ڪين آيو
- ۱۶- ڏار نه سهسارو پر ٻڌو سهسارو
- ۱۷- الله سائين کي راجڪ آيو نه رهر به ڪسي ولند
- ۱۸- وڃيس نه پٺ رڌي وڃيس نه مالي پڇائي
- ۱۹- موشتا سڄو جبل نوران
- ۲۰- چڱو جو راهر آڇي چڱو
- ۲۱- ادا آءُ مڙيو آهيان
- ۲۲- وري مولڪان نه پڇو
- ۲۳- مولڪان عشق ڪر يا ڏند ڪڍي ڪل

سروپڻ

پنهنجن پيارن آسن ڏاڏن، سنڌي پڙيون ۽ ڀائرن
جهڳي سنڌ ۾ رهي مسلمان بڻيا، نيٺ سنڌي ٻولي،
سڃيٽا، سنسڪرتي جي ٻولي ۾ ياد ڪري ۽ ۾ جهڙو شجرو
هيٺ ڏجي ٿو.

هرجائي ذات جو شجرو

هرجي مل

وڌاڻو - فقهه - ر

اي ٻيا دالائي عالم ڪه ازاي رويوش خاني
ورو شب او خواش بداند حالت ديوانگي
مطلب له هن دلما (عالم) هر ڪه تراڻي اهڙا دالاء
خالق کان رويوش ٻيا آهن جن راء ۽ ڏينهن پاڻ کي
ديوانگي جي حالت ۾ بد رکيو آهي. سو اڄ اسين
هڪ اهڙي ايشور جي باري جو ذڪر ڪريون ٿا جنهن
کي عام طرح ”ديوالو درويش“ ڪري سڏيو ويندو
هو. اها حقيقت آهي، له هيءُ جنهن اموليءَ رنگ
ٻيلڪ ۾ رهندو هو، تنهن ۾ سڪو هنڪي ٻالو ٻالو
۽ چار دٻار ڪري سمجهندو هو. پر پڳدان له هن سان
انهيءَ پورائيءَ ۾ اهڙا له ٻال ڪها جهڙا پنهنجن ٻارن
پڳتن لي ڪندو آهي. شاه صاحب فرمايو آهي :

الا ڏاهي ۾ اما، فاهيون ٿڪ ڏسن

مون سان مون ٻوان، پورائيءَ ۾ ٻال ڪيا
هيءُ درويش الهيءَ پاڳاڻي جي لباس ۾ ماڻهن
کي آهي له سياڻپ جا لفظا ٻڌائي ڇڏيندو هو، جو
سڀني کي حيرت وٺي ويندي هئي. سندس نقل ٻلڪل
مهور آهن. انهن مان ڏسڻ ۾ ايندو له اظهار قول هن
جهڙي ڇو آهي، سو ڪل جهڙو آهي، ليڪن حقيقت

وڌائي ملڪ جي جهڙي

۽ اهو نصيحت سان پراور آهي. اسوس آهي جو
 اهڙي ليڪ بندي جي ڪار، تاريخي حقيقت اسان وٽ
 نه رهي، هٿ هندستان ۾ نه ڇا پر پاڪستان ۾ پڻ.
 تاريخ پاڻ دهرائيندي آهي. ان قول موجب هيءُ
 ڪو بهروڻ دعو ڪوڙ آهي جو مسلمانن جي ظلمن کان
 اسين هندو هيڏانهن (هندستان) لڏي آياسين ۽ باقي
 هندو جو اتي رهيا سي اُڳي پوءِ مسلمان ئي ايندا چئن
 ليڪڪ جو وڏو ڀڃ صورراج هروڙي ٿيو آهي. ساڳيءَ
 طرح سنڌ مان ڪلهوڙن جي ڏينهن ۾ پڻ هندو ظلمن
 کان لڏ پلاڻ لڳي هئي ۽ پوءِ ميرن جي حڪومت ۾
 وري ڪي سنڌي واپس وريا ۽ دوان ڪدويل وغيره
 وزير ٿيا.

اهڙيءَ هڪ لڏ پلاڻ وقت دهران هروڙي مل پڙا پرائي
 ملڪ ڇڏي سنڌ ورقي بڻجي دور ڏينهن ڏانهن هليو
 وار ۽ جتي سندس نالو هريجا يا جاريجا پيو. جنهن
 مان هريجاڻي ذات ٺهي ۽ سندن پٽ وسو اتي سنڌ ۾
 رهجي ويو. اهڙيءَ طرح وڏو ملڪ اصل هندو هو،
 جنهنجو اصل نالو وسو هو ۽ پوءِ مسلمان ليڻ ٿي هندو
 نالو وٺيو رکيو ويو. هيءَ ڪا منهنجي من ڪهڙي ڳالهه نه
 آهي پر سنڌ جي ٻن مسلمان ليڪڪن عرساڻيءَ ۽ ٿاهو
 بهمنجي ڪتابن ۾ قبول ڪئي آهي. چون ٿا ته هيءُ
 (وسو) ٿاهو شهر ۾ ڄائو هو. جتان مسلمانن جي

ظلم کان پنهنجي ماڻهن سان لڏي اچي نضرپور ويٺو
 جيئن هاڻ اتي رهيل سنڌي رهڙي، سکر، شڪارپور
 ۽ لاڙڪاڻي مان لڏي اچي رڪاوڇيءَ ۾ رهيا آهن.
 اتي ۾ پنجاهي مسلمان نه فقط هيٺن کي ستائين ٿا پر
 سنڌي مسلمانن تي به عيبداد وڌيڪ آهي. ايتري قدر
 جو رهڙي ۾ ۾ به دل ۾ بيڪس ۽ سنڌ جي ۾ هن ڪيترين
 درگاهن تي هندن وائي يعني ڪلام ۽ مکانهن ڳائڻ ۽
 وڃائڻ تي بدش بهل آهي.

جڏهن وسيلو عرف وليو وڌو ته لڏهن سندس پيءُ
 هنڪي امرڪوٽ (جنهن کي سنڌ جا مسلمان زوريءَ
 امرڪوٽ سڏيندا آهن) مان هڻايو. ان وقت ئي هن
 جو اهڙو لوملو هوندو هو، جو سڀ هنڪي ”وسيلو چرو“
 ڪري ڇڏندا هئا.

هڪ دفعي جي ڳالهه آهي ته هيءُ گهمندو گهمندو
 امرڪوٽ ۾ وڃي اڪتو. اڙ تي ماڻهن هاڻي پري وهيون
 هيون جي هن کي سڃاڻينديون هيون. انهن ۾ هن جي
 مڱ ۾ هئي. انهن مان سندس مڱ کي چيو ته تون وٺي
 کي ڪيڪارا ڏئون. ڇا تون چري؟ جڏهن هن کيس
 ڪيڪارايو، لڏهن ڪدم چوڻ لڳو ته: ”چري ڪري
 آهيون، پر سڃاڻڻ سڀني کي ٿا.“

ان بعد جلد ئي هن جي شادي ٿي ۽ زال وٺي
 نضرپور آيو. اُترتي وقت ڪالهه سندس پيءُ ۽ ڄاڻاڻو

ڪيو، جنهن کالھو ھنڪي زوريءَ ٻارن سوڌو مسلمان
ڪيو ويو ۽ سندس نالو شيخ وڻاڻو رکيو ويو. پر جيئن
تہ سندس اصل نالو وسيلو هو، تنهنڪري مسلمان ٿيڻ
بعد بہ سندس نالو ماڻهن کان وري نہ وڌو ۽ وڻائي
مان ماڻهو وڻيو ڇوڻا لکس جو اڄ ڏينهن تائين مشهور
آهي. هن پنهنجي موت سان بہ مذاق (چوڇو) ڪيو
آهي جا ڳالھ، اوهان کي وڻائي فقير جا ٿوڻڪا ۽ ٿوڪ
ٻاڏو ۲ واري ڪتاب ۾ ٻڌائينداسين. - جو هن وقت
پراس ۾ جهڙي رهيو آهي.

هن جي لوبھ ٽنڊي الهمار کان ٽن ميلن جي
مفاصلي تي غلام شاه ڪوٽ ۾ آهي. بقول سندس
شعر جي وڻائي فقير جا سخن ڏاڍا سهڻا هئا جن مان
ڪجهه هيٺ ڏجن ٿا :

سهڻا سخن جن جا موليٰ ۾ آلماس
ڏانا ڏئي ٿو دل ۾ ٽن ٻيا ڪن جي پياس
آکا اندر منهنجي، آه اهاڻي آس
وڻائي اڄ آداس، لهي سڄي مذهب مان

هر جاڻي گدو مل

۱- ساڻين، تنهنجو مان وڌيرون ڏن به گهٽ آهي

ڳالهه ڪندا آهن ته ڪٿو واه جو بند پڇي پيو. اتي هي زميندار پنهنجي ڪمدار کي حڪم ڪيو، ته ڇيڙ وٺي وڃ ۽ واه ٻڌائي اچ. ڪمدار ٻيڪر وٺي وڃي ڪم شروع ڪيو. گهارو تمام زبردست ٻيل هـ، پنهنجي ڪري بند ٻڌجي ٿي. پوءِ ته ڪمدار ڳاڙهو ٿي ويو. وٺي ماڻهن کي ٽڙيون ڇاڙهيائين. ماڻهن به گهڻائي وس ڪئي، پر ماڻهيءَ سان وس ٿي نه هليو.

ان بند جي ڀرسان عام گس هو، جتان اوي سڙي پيو لنگهندو هو. ڪمدار خيال ڪيو، ته هاڻ ڇهڪو هتان لنگهندو وڃي، پنهنجي به قسائيندو وڃان، ته بند ٻڌجي پوي، ته ته زميندار وقت ٻڌا بند ٻڌائڻ جي ويس ته ڏاڙهيءَ مان ڦڪو به ڪونه رهندو.

اتفاق سان وٺايو فقير ۽ اڀيا گاهون ڇڪار (جڏهن ڪتاب ڀريس هر ڇههجي رهيو آهي) ۽ وڌيڪي جو لوڪر بشارت اٿان اچي لانگهائو ٿيا. ڪمدار پوريان به جيڪي اڳيان هوا لنگي هڪل ڪئي ته ويندڙ خبرون ٻڌايو! هنن چيو، ته اسين رئيس غازي خان موراڻيءَ جا ماڻهو آهيون سندس مينهنون ڪاهڻ ٿا وڃون ٻيو ميڙ ٿئي خبر. انهنکي مرڪل ٿي وئي ولائي فقير کي چيائون، ته اوهان ڪهڙو ماڻهو آهين؟ هن جواب ڏنو ته آءُ خدا جو

بندو آهيان. چيائينس ته تون خدا جو آهين ۽ باقي اها
چورن جا آهن، هل ههڙا آهن هلي ڇيڙ ۾ ڪماء.

ولائي فقير آسمان ڏي لهاري الله تعاليٰ کي مخاطب
ٿي چيو ته ”انهنجو مان نه وڌين جهڙو نه ڪونهي!“

۲- خدا سسڻو پر گدرو موانگو

ولائي فقير نه هو لاطمع. کيس نه هئي ڪاٺ جي چٽا
نه ڪنهن اڀ ۽ ڳالهه جو خيال. ڪنهن کان به نه پئسو
ڏوڪڙ ڪرڻ جهڙو ٿيو هو. اُڻ ڪڏهن ڪو شرڏالو کيس
ٺڪو آڻو ڏيندو هو نه هو خدا جو موڪليل سمجهي
ولندو هو نه ته سندس لاءِ سدائين آلدو هو.

هڪ ڏينهن ڪنهن شرڏالو کيس ٺڪو ڏنو. اُڪو
ڳنڍ ۾ ٻڏي ڇڏيائين. رستي ٿان ويندي بازار ۾ ولائي
هڪ هنڌ گدرون جو ڀر ڏٺو. جڏهن به بازار ۾ ڪنهن
شيءَ تي دل ٽپندي هئس ته نفس کي چونڊو هو نه
ولي ٿو ڪاراهاڻ به هو وري وڌيڪ خيال ڪين ڪندو
هو ۽ مستيءَ ۾ هلندو رهندو هو. من جي نمنا لاهن ٿي
رهجي ويندي هئي.

اڄ جڏهن ڏٺائين ته ماڻهو گدرا کائي رهيا آهن
ٺڙهن من چيس، ”اڄ نه گدرو ڪاراه.“ ولائي خيال
ڪيو ته اڄ من جي لڇا پوري ڪندس. ولائي ٺڙهن
دڏالدار کي چيو، ”اُدا الله سائين ۽ جي لائي ٿي
ڪو سڻو گدرو ڪاراه...“

دوڪاندار پهرين ته وڻائي ڏانهن چتائي تهارڻ لڳو ۽ پوءِ چوڻ لڳو، ”ڏس ته فقير جي آڪڙ، هڪ ته گهري لو خدا جي نالي ۽ اهر به سنو گدرو کيس ڪهي.“
دوڪاندار غصي ۽ ناراضهي سان ڳولهي ڳولهي هڪ ڪڇو گدرو ڀر مان کنيو. دوڪاندار خيال ڪيو ته اهو گدرو ته سپان ٽائين رسي راس ٿيندو. فقير کي چوڻ ڪيو ۽ قتل گدرو ڏيان چمن وري ڪڏهن گهرڻ آ. اچي. ان بعد هڪ ڪڇو ۽ قتل گدرو فقير کي ڏنائين. وڻائي جي من کي اهو گدرو پسند ڪين هو سو من چيس ته وٽ جڏهن ٽُڪو آهي پوءِ چوڻ ته ٽُڪو ڏيئي سنو گدرو وٺين.

وڻائي کي اها ڳالهه پسند پئي سو ڪدم ٽُڪو چوڙي دوڪاندار کي ٽُڪو ڏيندي چيو، ”اڏا هان وٽ هيءُ ٽُڪو، سنو گدرو ڏج.“
دوڪاندار ٽُڪو وٺي، فقير کي ڳولهي ڳولهي هڪ سنو گدرو ڏنو.

وڻائي هڪ هٿ ۾ ڪڍو گدرو ۽ ٻئي هٿ ۾ سنو گدرو کڻي پوسان مٿان ۾ آيو. ڪنهن گدري وارو هٿ مٿي ڪري آسمان ڏانهن تهاريندي چوڻ لڳو، ”الله تعاليٰ هيءُ ڏس تنهنجي نالي تي مليل گدرو ۽ ٻئي طرف ڏس هيءُ ٽُڪي وارو گدرو. اهڙي اولده جهان ۾ ڇو ڪٿي ائين ڇو دوڪاندار تنهنجو ملهه، ٽُڪي کان گهٽ سمجهيو آهي.“

۳- سائين ڏ ڏيڻو پر ڪنگواڻي ڪنگواڻي

هڪ ڏينهن وٽائي فقير خيال ڪيو ته هي جو ماڻهو چوندا آهن ته سائين سڀني کي روزي سائيندو آهي. سو اڄ آءٌ به آزمودو به ڪريان ته اها ڳالهه ڪيتري قدر اوار آهي! اهو خيال ڪري شهر کان ٻاهر نڪري، ڪترو واھ جي ڪناري تي اچي، هڪ وٽ تي چڙهي ويهي رهيو. ڏينهن گذري ويا پر ڪيس روئي نه نصيب ڪو. ٿيس به ڪو ماڻهو به ڏسڻ به ڪين آيس. دل ۾ چوڻ لڳو ته ماڻهن جو اهو اٺڻ وشواس آهي ته اڻلڏ سائين سڀني کي ٽو روزي رسائي. وٽائي کي به ڏاڍي لڳي هئي پر جيئن جو هو اڻلڏ هو سو ڪيس خاص ڪليف محسوس ڪين ٿي جيتري رواجي ماڻهوءَ کي ٿيڻ گهرجي. وٽائي خيال ڪيو ته خدا کي اڄ ٽئين ڏينهن به ٽو آزمائي ڏسان.

ٽين ڏينهن هڪ آفيسر شڪار تي ان طرف آيو هو. آفيسر شڪار بعد ان وٽ جي هيٺان ڇاڻو ۾ اچي منزل هڻي. سندس ماڻهن اتي وٺڻ پڇاڻڻ ڇاڻو ڪيو. جڏهن مالي ٿياري ٿي، تڏهن آفيسر حڪم ڏنو ته ٻهريون ٽاهي پٽ جي ڀري، ٻريان گهر ٻيا ڏسجن، اتي خدا جي لالي ڏيئي اچو.

فقير جڏهن اهو ڏٺو ته ٻڌو تڏهن خيال ڪيائين ته اگر هاڻ به جي ماڻ ڪري ويهندس ته ٻڪ مرندس.

سو وائي فقير زور سان وٺي ڪنگهه مائين. ماڻهن ڏٺو ته
مٿي وڻ تي ڪو فقير ويٺو آهي. سو هنڪي ڇيائون،
”فقير هيٺ لهي اچ ۽ اچي هيءُ پست ڪاغذ وٺاڻو فقير
هيٺ لهي آيو ۽ اچي پست کاڌائين. پست کائي مرندي ڳوٺ آيو.

ماڻهن پڇيس، ”فقير، تڏي تڏي ڪيڏانهن ڪم
آئي ۽ ڇو هتي؟“ فقير کين ورائي ڏني ته ”ماڻهو چوندا
آهن ته خدا زازڪ آهي ۽ سڀني کي روزي رسائيندو
آهي سو تنهن جو آزمودو وٺڻ وارو هوس.“
ماڻهن پڇيس، ”پالا آزمودو ورتو؟“

وائي فقير کين چيو، ”ها، روزي ڏني آهي، ايڪن
ڪنگهائي ڪنگهائي ٿو ڏئي.“

۴- مهون سهساڻو ڀرو....

هڪ دفعي واپو فقير کس وٺيو هئي واپو ته ساهون
ماڻهو لاش کڻيو هئي آيا. هندن کي ڇيائين ته ڇا کڻيو
آيو؟ جواب ڏنائينس ته آندو ڪونه آيو. ڏسهن
ٿو ته لاش آهي ۽ ڀرو ڇا آهي؟ وائي فقير چيو ته
لاش نه برابر آهي، پر زال آهي يا ڙس؟ هندن چيو
ته زال آهي. وري ڇيائين ته ڪدواري هئي يا ڀرڻيل؟
هندن چيو ته ڪدواري هئي. ٽڙاپ ڇيائين، ته ”مار
هتي آيو! مهون سهساڻو، پر ڏهون نه سهساڻو.“

۵- خدا جو پٽ

هڪ ڏينهن وڏو فقير پنهنجي گهر پئي ويو، ۽ ڏٺائين ته دروازي جي ڀرسان هڪ چوڪر ويٺو ٿورو ڪري. کائڻس اڇيائين ته چوڪرا، ڪنهن جو پٽ آهين؟ هو چوڪر ته ڪو سخت چرچائي هو، تنهن ڇڄو ڪري چيس ته آلاءِ جو. يڪدم ٻانهن ۾ هٿ وڄي، وڏي هلي مسجد جي دروت ايندو. اتي چيائينس ته ”آها، ٻاراو گهر هنڪي نه وڃاء، پٽهي جو گهر هي آهي.“

۶- ڪپڙن کي بند-

ولائي فقير جي ڳوٺ جي ڀرسان هڪ ڳوٺ ۾ شادي هئي. دهلن دٻان جون ٽمون ۽ پٽن جون اوليون لڳيون پٽيون هيون. وڏو فقير به پنهنجي غريبائي بوشاڪ ۾ سڌو چئي ۾ هليو ويو. هيڏانهن هوڏانهن گهڙو اي ٺهاريائين، پر ڪنهن وڪي صلاح نه ڪانه ڪيس. اها جهڪي ڪپڙن گندئين ٺهيل ماڻهو ٻيا اچن، ان کي ڪا، ڙها وليو عزت سان وهارين ۽ کين ماني ٺڪي کارائين.

هو ۽ وڏي وڏي ليٽ آيو. هڪ ڪٽي ۽ وٽ آيو. ان کي پٽ ڏيئي مسواڙ اي ڪپڙا وٺي، اهي ٻائي ڏاڍي لٽ سان اچي چمي ۾ گهڙيو. ماڻهو ڏوڙي آيا ۽ وٺي هلي باعزت وهاريائونس. يڪدم ٻوڙ پلاءِ اچي

ويا ۽ فقير جي اڳيان رکجي ويا.

فقير ڪپڙن ۾ هٿ وجهيو، انهنڪي چوي، ته ڪاٺو ڪاٺو! ماڻهن چيس، ته ڇرايو آهين ڇا؟ جواب ڏنائين ته سروي غريبائي ڪپڙن ۾ اچي وئس، ته ڪنهن ڪنهن ڪو نه هوندو. هيڏي جڏهن هي ڪپڙا هائي آيو آهن، ته ڏهن سڀڪا غر شام پيئي ٿئي. هيءَ ماني ڪپڙن کي ملي آهي، ته مولڪي. مولڪي ماني ملي ها، ته سوري ئي ملي ها. انهيءَ ڪري هنڪي ٻيو چوان ڪاٺو ڪاٺو!!

۷- صحيح نيت ڪين ڪيئن ڀرو....

هڪ ڏينهن ولائي فقير جي گهر ۾ اُن کهي ويو. ماڻس چيس، ته اها اڃ اُن غر ڪو آهي. فقير اڪدم اٿيو. سڌو مسجد ڏانهن هليو وارو. اتي وڃي منير لي چڙهي، بندو ۽ مس قلم کڻي رب پاڪ کي چيائون، ته جي ڪنو هجين، ته هڪ صحيح ڏي.

اوچتو مسجد جي در کان فقير کي سڏيو. ڏسي ته هڪ ماڻهو گڏه لي اُن جي ڳوٺ ڪنڊو ايندو آهي. فقير کي چيائين، ته هيءَ لهندي لاءِ آدي اٿم. ولائي کلي چيو، ”اها صحيح نيت ڪار ڏس، باقي اُن موڪليو.“

۸- ولائي وارو اڳ جهليو اٿيئي

هڪ اڳا ولائي فقير جي ڳوٺ ۾ چوري ٿي. ماڻهو

اير کڻي انهيءَ پٺيان ويا. وٽايو فقير ڊوڙي ٻاهر نڪتو ۽ وڃي مقام ۾ اچي رهيو. ماڻهن پڇيس، ته فقير هڪ ڇا اُڙ ڪرڻ؟ جواب ڏنائين ته ڇوڙن جو اُڙاڳ وٺان. ليٽ ته هڪ ئي ايندا. انهيءَ کان اڄ تائين سنڌيءَ ۾ ڇوڙي آهي، ته ”ولائي وارو اُڳ جهڙو اٿئي.“

۹- ڇريا ڪريا اسين آهيون پر....

هڪ ڏينهن وٽايو فقير هڪ هنڌ پنهنجي پُور ۾ مڙو ويٺو هو، ته هڪ ماڻهو اچي ڀرسان پيشاب ڪيو. فقير هن ڏي ٺهاري چيو، ته ”ڇريا ڪريا اسين آهيون، پر هيءَ نه نوري اُڏائي چئي.“

۱۰- سڃاڻيءَ جي نعمت

هڪ سال درياه شاه دادلو وڃ ۾ هجي. سانوڻ جا پرهڙا هجن. مٿان اچيو ٿيون ارساڻن پون. ڇو منجهان جو پاڻي وسي، سر درياه ۾ ڦاڙ پيو ڦاڙي. سڄي شهر ۾ پوڏ جو خورو ٿي ويو. ماڻهن کي سڄي لڳي وئي. سڄو ٺوڙن ڏورن ۾ مشغول ٿي ويا.

فقير پنهنجون ٻه ٽي رليون ۽ مختصر سامان کڻي اڪثر شهر کان ٻاهر. ماڻهن جا حال ڏسي، اچي اچي چيائين، ته ”ڪٿي ڪٿي سڃاڻي ڪم اچو رجي.“

۱۱- پل منهنجو گهر ڏهنهه ٿئي

هڪ ڏينهن وٽايو فقير هڪ حارائيءَ جي دڪان

وٽان اچي لنگهيو. ٽن ٽنن ۾ طرعيين طرحين مٺاين جا
ٺاھڻ پوڻا رکيا آهن. حلوائن مٺ ڪيو ويندو آهي. هن
جا ڪيو جو آڱور ٻڌهي ڪري، حلوائن جي اکين
۾ هڻي لڳو. حلوائن ۽ چيس ۾ فقير اهو چا نر ڪوڙي
ڪاٺيندس ته ٽن ٽنن جو چا؟ فقير چيو ته ٻيو آندو
آهيان چا؟ فقير چيس ته جي سڄو آهيان ته ٻيو
هيٿو ماڻ ٽن ٽنن جو ڪيو ويندو آهيان؟ حلوائن
چيو ته جي اهي ويندو ڪاٺيندس، ته منهنجو جهڳڙي
جهڙو ٿي ويندو. وائي فقير چيو ته ”ڇڏو اٿس
ته آءُ نر ڪاوان. ٻي منهنجو گهر ٿي پيڪ ٿي وڃي.“

۱۲- نر ٻڳ سر ٻڳ سڀ هٽي آهي

هڪ ٽنهن وٽان فقير ۽ ماڻس ڪنهن سفر تي آيا.
واٽ تي سڄي لهي وان ۽ رات پئجي وين. ماڻس هن
کي چيو ته اها ڪو ٺاڻو ڪٿان ڪٿي آهي، ته ماڻي
پڇائي وٺان. فقير چيو ته آما، هڪ رات ٻي ٽنن
ڪٿان آيو؟ ماڻس چيس ته ٽنن ولي آيا آهيان. وڃي
دوڙخ مان ٺاڻو ڪٿي آهي. وائي فقير چيو ته دوڙخ
۾ ٺاڻو ٿئي ٿي ڪو. ماڻس چيو ته اها هي جو
چوندا آهن ته گنهگارن کي دوڙخ جي آيا ۽ ساڙيو
ويندو. سو ڪيئن؟ فقير چيو ته ”منهنجو دوڙخ ۽ بهشت
سڳو هڪ ئي لاهي ٿو. اهي ٺاڻا هر ڪر هٿن تي
ڪيو وڃي ٿو.“

۱۳- سائين سٽي پر سهجوي ڪونه

هڪ روز وائو فقير ڪنهن سفر تي لڪتو. هند جي لڪايف کان الله سائينہ کي سوال ڪيائين ته اي مولائي، اڄ ته ڪا ساري ڏيار ته ڇڙ هانس. اڳتي هليو ته هڪي هڪ ٻڙوس وارو لڪو ۾ آيو. ان جي گهوڙي کس تي ويائي اچي هئي. - وانهو ٿار ۾ هو ته ڪو ماڻهو اچي ته ڪو، ڪا هانس. انهن جو هڪي ڏٺو، - سڙي ڇمايائينس ته هيءُ ڦر ڪٿا. هن اورو ڪيڀانو ته لڪو ڪرايائينس جهڙوڪ. فقير ويچارو ماڻ ڪري ٿو ڪٿي اچي ۾ اتي هليو. نان جو ٿئي تي آڻي ڦر ڪي لائين.

جڏهن جاءِ کان ٻاهر لڪتو، تڏهن کلي خدا پاڪ کي ڇيائين، ته - سٽي ٿو پر سهجمن ڪونه ٿو. مون توکي چيو هو ته ته گهوڙو ڏيار، ته آءُ ڇڙ هانس، ها مون تي گهوڙي کي سڙا ڪرا.

۱۴- سچي دل سان نماز پڙهڻ

هڪ روز وائو فقير مسجد ۾ نماز پڙهڻ لڳو. ملا پيش امام تي نماز پڙهڻ لڳو. فقير اوري وقت بعد اوري اوري تي صف مان نڪري وڃي جدا نماز پڙهڻ پيو. نماز بعد ماڻهن چئس ته ٿو جماعت سان نماز چوا. پڙهي؟ فقير چيو ته آءُ ڪنهنجي پٺيان نماز پڙهان؟

آغوند (امام) وڃاري پئي ڏيکي ڳولي جا گم ٿي وئي
 هيس ڀاءُ ڇهر آءُ عاقل پنهنجي ڀارن ۽ ڀيو هن مان
 ڪوڊ وڌايو. ٺهڪري وڃي جدا ٻڙهيم.

۵- پوٽا و ٽائي ٽانڊين ۽ ڪهن آيو

وڻايو فقير هڪ دفعي درياه جي ڀرسان ڀر ٿي ويا.
 سو ٻيئيءَ ٿي چڙهي اچي ويٺو. جڏهن ٻئي جو ٻوڙ
 ڀرايو، تڏهن مهاڻي آلاءُ اوهار چئي ٻيڙي چوڙي. وڻايو
 فقير ٽپ ٽپي لهي پيو. مهاڻي کي چيائين، نه ڪهڙي
 نه ڦهاري جو ٽالو وڌا ٿيئي!

انهيءَ ٿي ويٺلن ماڻهن مان ٻه ڇٽا ٻيا به لهي پيا.
 ٻيڙي اٿي هلي. جڏهن سڄو ڀر پهتي، تڏهن قدرب
 خدا جي سان اوچتوئي اوچتو ٻيڙي اونڌي ٿي پئي
 ۽ ٻڏي ويئي. وڻائي فقير نيسين ڪناري تي ايندي
 ٿي. جڏهن ٻيڙي غرق ٿي وئي، تڏهن ڪاليج جا
 ڪر ڪڍي، درياه ۾ گهري آئي هلڻ لڳو. هنن ٻن
 شخصن ڇهر آءُ فقير، ٻلا اسان کي نه وڌايو هل. هن
 هڪ هڪ هڪڙي جي ڪن ۾ ۽ ٻي جي ڪن ۾
 وجهي هلڻ شروع ڪيو. هينڪي چيائين، نه اوهين وڻايو
 وڻايو چوڻدا هلو. هي وڻايو وڻايو چوڻدا هليا.

جڏهن سڄو ڀر پهتا، تڏهن هنن چيو آءُ اسان
 ڪهڙي ڪن مات ڪري ٻڌون نه وڻايو فقير ڇا ٿو چوڻدر
 هلي؟ فقير نه آلاءُ جو منڊو ٽالو وڌايو ٿي هليو، هنن نه

چيو ته اسين جو ولانو وٺار ڪندا ٿا هارن، تنهن کان
الله الله چو، ڪريون؟ بس وٺار وٺار چوڻ بند ڪري
الله الله چوڻ لڳا ته اچي ٻڌڻ لڳا. وائي فقير پنهي
کي پري هڪڙي هڪڙي ڇمات هندي ۽ چيائين ته
”اوهين پهتا وائين لائين ته آهيو، سو ٿا الله لائين
پهچو! اهڙا ٽوڪل وارا هجو ها ته مرڻي بروقتاني
سوال نه ڪري ها!“

۱۶- ڏٺو ته سهسايو پر ٻڌو سهسايو

ولانو فقير هڪ واه جو ڪنارو وٺي اچي لنگهيو.
ڪنهن گهيڙ تي زالون ويٺي وهنجيئون وائي فقير کي
چيو ته ڏٺائون سو سڀني کڻي ٽپي هندي. فقير نهاري
چين ته ”ڏٺو ته سهسايو، پر ٻڌو سهسايو.“

۱۷- الله سائين کي رڳو ڪهڙو آيو...

هڪ ڏينهن وائي فقير کي ماڻس چيو ته اها، ڪڙڻ
کڻي ايتري آهي هاڻ ته الله سائين کي سوال ڪر، ته
ڪجهه ڏياري. فقير رب پاڪ کي سوال ڪيو. کيس
ارشاد ٿيو ته اها ڪهڙو ڇڪا پير ايتري آهي اها وڃي
ڏوڻ. هن پير کي ڏٺو ۽ نه منجهانئس وٺيڻ جو مڃڻ
وڃي ٿيو. هن ڇا ڪيو جو هڪڙو رڳو کڻي اچي ماءُ
کي ڏنو. ماڻس چيس ته اها، ههترن وٺيڻ مان فقط
هڪڙو رڳو کڻي آيو آهين؟ فقير چيو ته ”مات ڪر،
الله سائين کي رڳو ڪهڙو آيو ته اهو به کسي وٺندو.“

۱۸- وڻيس ته پت رڙي وڻيس....

هڪ دفعي هڪ ڪچهريءَ ۾ وڻاو فقير وٺو ۽ هڪ اٺي هڪ ماڻهو وٺي ٻين کي نصيحت ڏني ته ادا سچ ڪهه سائنءَ جي هٿ ۾ آهي. ڪوٺ ڪرائڻ وارو قادر آهي. هر ڇيز ان جي حڪم هيٺ آهي وغيره. ولائي فقير اهو ٻڌي کلي ڏنو. ماڻهن پڇيس ته فقير ڪنهن جو ٿو؟ چيائين ته ادا اهو سڀ سچ آهي. ٻيون سڀ ڳالهون الله سائنءَ جي هٿ ۾ آهن. ٻو به ڳالهون آيا جي وس ۾ آهن. ماڻهن پڇيس ته ڪهڙيون؟ چيائين ته ”وڻيس ته پت رڙي، وڻيس مائي ٻچائي.“

۱۹- فرشتا سڄو جبل ٽورين

هڪ ڏينهن ڪنهن ملان وعظ ٻڌي ڪيو ته وٽ ڇڏيندو وڏو ثواب جو ڪم آهي. هميشه وڏو پتر کڻي ان سان وٽ ڇڏيندي، جو اهي وٽ وارا پتر قيامت ڏينهن ملائڪ نور ٻڌا ۽ انهن جو ثواب ملندو. فقير جڏهن اها ڳالهه ٻڌي تڏهن اٿي هليو. هليو هليو وڃي هڪ جبل تي چڙهيو. اتي هميشه ڪري، سڄي جبل تي وٽ ڇڏيندي، چيائين ته ”هاڻ ٻل ته ملائڪ جبل ٽورين.“

۲۰- چڱو جو ريهو اڇلي ڇڏيم

هڪ ڏينهن وڻاو فقير ڪنهن ٻي واري ڳوٺ ڏانهن ئي ويو. وٽ ئي سڄي لهي واس ۽ واس ٻڌي واس.

ولائي فقير جا ٽرڪا ۽ ٺهڪ

دٽ ڪي سي ۾ هڪ رپيو هو. ان ڪري هنڪي دل
ٻورن جو اچي ٻپ پيدا ٿيو. ايت ڇيائين ته اها
ب واري شيء ئي اڇلائي ڇڏيان ته جلدئي چئي
(ي). سو ڇا ڪيائين جو رپيو ڪڍي هڪ ڪرڙ ۾
ڇڏيائين.

صبح جو ٺرڪو اچي ان ڪرڙ جي ڀرسان پهتو.
سي ۽ ان ۾ رپيو پيو آهي. هن اهو ڪڍيو. دل ۾
ڇيائين ته هن ۾ شايد ڪو خزانو هجي! اهي اڪدم
ڪٽندي ڪهاڙي اچيو ٿو پڇيس. سڄو ويڙهه ٽپي، ۽
هن کي ڪجهه به ڏسڻ ۾ ڪونه آيو. ايت ٻارون ۽
کولي ڇڏيائين.

فقير ٻئي ڏينهن ان ڳوٺ مان ڪم ڪار لاهي موٽيو.
ڏٺائين ته ڪرڙ جا ٽي ڪم ٿي لڳا پيا آهن. ڇيائين
”ڇڱو جو رپيو اچي ڇڏيم، ته ته منهنجا به لاهه ٿي
اڪري وڃن ها.“

۲۱- ادا آءُ مٿو پيو آهيان

هڪڙي ڏينهن وٺايو فقير گهران ڪاوڙجي اڪتو.
ڇيائين ته بس آءُ هاڻ مري ٿو وڃان. ٻڌو اٿان اڪري
اچي مقام ۾ ويهي رهيو. اوچتو هڪ گاڏي اچي اٿان
لنگهي. اڳيان ٻپ هئي ۽ لهندڪري ان ۾ ڦاسي پئي.
گاڏيءَ واري واهاري ڪهڙيئي حيل ڪيا، پر گاڏي
اڪري نه سگهي. هڻڻا هن هڻڻا هن ٺاهرائين ته وٺائي

۲۳- مونسان عشق ڪر يا ڏند....

ولائي فقير هڪ دوست وٽ ويندو هو. اوهاريون
 لهنداريون ڳالهائون ڪندي عشق جي ڳالهه اچي لڪتي.
 فقير پنهنجي دوست کي چيو ته ادا عشق ڇا آهي؟
 دوست چيس ته فقير عشق دل جي ولندڙ روح جي
 واجب آهي. جنهنکي عشق اندر نه آهي، اهو انسان ئي
 نه آهي. تنهن ٿي فقير چيو ته اڏهن آءٌ به عشق ڪريان.
 هن چيس ته ضرور. فقير چيو ته ڇا اهو عشق ڪنهن
 سان ڪيو آهي؟ ڪيئن ڪيو آهي؟ دوست چيس
 ته فقير، هر ديو عشق هميشه زال سان ٿيندو آهي.
 ان کي قاسم جا ڪئين طريقا آهن. بهران بهران ان
 کي سنهو پٿر کڻي هڻيو آهي. پوءِ جهڪو لٽو ۽ هر
 اختيار ڪندي آهي، تنهن موجب هليو آهي. خبر
 آهي خبرون ڪري پئي هڪ پٿي کان موڪلائي ويا
 هليا. پٿي ڏينهن فقير کس وٺيو پئي آيو، ته ڏانهن
 ته هڪ مائي هائيءَ جا دلا مٿي ٿي کنڊو پئي وڃي.
 هن ڇا ڪيو جو هڪ وڏو پٿر کڻي لڪاء ڪرايائينس.
 مائي ويڃاري پٿر لڳڻ سان ڪري پئي ۽ بهوش ٿي
 ويئي. فقير مٿان پئي هن ڏي بهاري چيو ته ”مون
 لوڪي پٿر هڻيو، ته مون سان عشق ڪر، يا ڏند
 ڪندي ڪل.“

هن ڪتاب جي باري ۾

لوڪ ساهتيءَ جي ليکڪن هن وقت لائين ارڪ ڪٿڻون، ڪهاڻيون ۽ گيت قلمبند ڪيا آهن. پر لوڪ هسڪريون، لوڪ چوڻيون (ڪهاڻيون ٻاڪا، اصطلاح) ڪنهن به ليکڪ پئي اڳ ڪونه ٿي ڪاريون آهن هو بهو، مٿن مهاندڙ يا روپ ریکا ٿي ڪاري ۾ هرجاڻي گدومل بلڪل ڪامياب ويو آهي جنهن لاءِ هو جس جو ڀاڳي آهي.

ايل - ايڇ - اڄواڻي پرنسيپال

۲- وٽايو پنهنجي درويش هو، شاعر هو. جيڪو ڪهڙي ڪهڙي ۾ گيان چرچا ڪندو هو. سندس چوڻين ۾ مذاق سمايل آهي ۽ الهيءَ مذاق ۾ وري سمايل آهي سياڻپ ۽ سکيا. مون گدومل هرجاڻي جي ڪتاب جا سمورا ٽوٽڪا پڙهيا آهن ۽ انهن مان آندو پرايو آهي. پروفيسر رام پنهوراڻي

۳- وٽايو جي هزاج جي مخصوص ليکڪيڪ آهي، جنهنجي ڪري سندس لفظن ۾ زندگيءَ جي حرڪت ۽ واقعات جي پوري تصوير ڪشي ملي ٿي، جنهن ۾ سندس طنز جي ٽوڪس مان هٽيل ٿيو ڪو به نڪالي کان خالي نظر نٿو اچي ۽ ماحول ٿي ڪيل سندس خنده زلعي پنهنجي بهانه ۾ حقيقت جو عنصر رکندي اچي ٿي. سندس لفظن ۾ لفظي بازبگري آهي ۽ نه رعایت لفظي. وٽايو پنهنجي ماحول جو انباض، لائق مصلع ۽ عظيم فيڪار نظر اچي ٿو ۽ ساڻس گڏ سندس سؤت هن ڪتاب جو لوڪ هرجاڻي اڻ.

TIMES 'ناليئمس' اخبار